

ВОЛИНСЬКА ДЕРЖАВНА ОБЛАСНА УНІВЕРСАЛЬНА
НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ІМЕНІ ОЛЕНИ ПЧІЛКИ
НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ВІДДІЛ

Методичні служби публічних бібліотек територіальних громад Волині

(за результатами дослідження)

Луцьк, 2023

УДК 025(477.82)

М 54

Методичні служби публічних бібліотек територіальних громад Волині (за результатами анкетування методистів публічних бібліотек області) / Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки; уклад. Н. Харчук. – Луцьк, 2023. – 16 с.

З метою вивчення стану діяльності методичних служб публічних бібліотек області, місця і ролі методиста бібліотеки в громаді, виявлення проблем в роботі методистів, вивчення рівня їх адаптації до сучасних умов, кадрового потенціалу та визначення перспектив подальшого розвитку в контексті сьогодення проведено опитування на тему: «Методичні служби публічних бібліотек територіальних громад Волині»

У виданні представлено аналіз анкетування фахівців методичних служб публічних бібліотек територіальних громад Волині.

Автор-упорядники: Н. Харчук

Відповідальна за випуск: Н. Граніч

Обґрунтування проведення дослідження

У процесі реалізації пріоритетних напрямків Стратегії розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України», роботи в умовах децентралізації та військового стану зростає роль і значення методичних служб бібліотек в територіальних громадах.

На сьогодні, методична робота є найефективнішим різновидом сприяння бібліотекам у впровадженні та використанні прогресивних методів і прийомів праці. Методична допомога планомірно спрямовується на покращення обслуговування користувачів, інформаційної діяльності, виявлення, узагальнення і впровадження кращого досвіду, підвищення кваліфікації, адаптації бібліотечних кадрів.

Одним із важливих напрямків роботи методичної служби є діагностика стану та визначення рівня адаптації бібліотек в умовах територіальних громад. У зв'язку з цим виникає потреба в удосконаленні форм і методів методичної взаємодії з бібліотеками області, перепідготовці методичних кадрів тощо. Це дослідження дозволить отримати відомості для визначення перспектив розвитку методичної діяльності та навчання методичних кадрів публічних бібліотек для забезпечення їх відповідності сучасним вимогам.

Мета дослідження: вивчення стану діяльності методичних служб публічних бібліотек області, місця і ролі методиста бібліотеки в громаді, виявлення проблем в роботі методистів, вивчення рівня їх адаптації до сучасних умов, кадрового потенціалу та визначення перспектив подальшого розвитку в контексті сьогодення.

Завдання дослідження:

- проаналізувати склад працівників, які відповідають за методичну роботу;
- вивчити відношення методиста до своєї професії, виявити знання та навички, які є найбільш важливими в цій професії;
- виявити ефективні та інноваційні форми підвищення кваліфікації бібліотечних працівників, які використовуються у бібліотеках області;
- виявити проблеми в роботі методистів області та з'ясувати потребу в поповненні їх професійних знань;
- визначити перспективи подальшого розвитку методичної служби в області.

Об'єкт дослідження: методисти публічних бібліотек територіальних громад області.

Етапи дослідження:

- I етап – розробка програми та методики дослідження;
- II етап – збирання матеріалів дослідження;
- III етап – обробка та узагальнення отриманих матеріалів, розробка на їхній основі висновків і пропозицій щодо трансформування методичних служб в територіальних громадах області.

Методика дослідження

Вирішення поставлених у дослідженні завдань передбачає застосування для збору інформації методу анкетування: анкета методиста.

АНКЕТА МЕТОДИСТА

Методичні служби публічних бібліотек територіальних громад Волині

Шановні колеги! З метою вивчення стану діяльності методичних служб публічних бібліотек області, місця і ролі методиста бібліотеки в громаді, виявлення проблем в роботі методистів, вивчення рівня їх адаптації до сучасних умов, кадрового потенціалу та визначення перспектив подальшого розвитку в контексті сьогодення.

Заповнену анкету просимо подати до 1 вересня 2023 р.

1. Назва територіальної громади
2. Чи є у Вас представник методичної служби по бібліотеках?
3. Якщо відсутній – вкажіть причину
4. Чи готова Ваша територіальна громада заключити з нами **(Волинська державна обласна універсальна наукова бібліотека імені Олени Пчілки)** Меморандум про співпрацю щодо методичної підтримки діяльності публічних бібліотек вашої громади?

Питання для методистів:

5. Який термін Ви працюєте на займаній посаді методиста?
6. Вкажіть Вашу освіту?
7. Який Ваш вік?
8. Яку роль виконує методист у вашій громаді?
 - а) помічника
 - б) інспектора
 - в) навігатора
 - г) інноватора
 - д) звичайного спеціаліста
 - ж) інше
9. Чи задоволені Ви роботою, яку виконуєте? (Так, ні, не знаю)
10. Як часто Ви надаєте методичну допомогу працівникам бібліотек своєї громади:
 - а) один раз в день
 - б) один раз в тиждень
 - в) один раз в місяць
 - г) один раз в квартал
 - д) один раз в рік
 - ж) взагалі не надаю

10. Яку методичну допомогу Ви надаєте працівникам бібліотек своєї громади?

11. Які форми підвищення професійних знань бібліотекарів громади Ви практикуєте?

12. Вкажіть назви заходів підвищення професійних знань, які були організовані для бібліотекарів громади у 2022-2023 рр.

13. Визначте за ступенем значущості складові іміджу методиста:

- а) професіоналізм,
- б) креативність,
- в) комунікативні навички,
- г) організаторські здібності,
- д) ініціативність,
- ж) культура спілкування.

14. Які додаткові знання потрібно мати методисту:

- а) психологічні
- б) педагогічні
- в) літературознавчі
- г) навички роботи на комп'ютері
- д) вміння працювати у різних програмах
- ж) все перелічено вище

15. Оцініть ступінь своєї професійної впевненості (від 1 до 10)

16. Чи відчуваєте потребу в поповненні професійних знань? (так, Ні)

17. Якщо так, то назвіть актуальні проблеми, теми, з яких Вам бракує інформації?

18. Скільки годин на тиждень Ви витрачаєте на ознайомлення з професійними джерелами інформації?

19. Вкажіть, які основні джерела інформації з професійних питань Ви використовуєте?

20. Де і коли Ви підвищували свою кваліфікацію?

21. Яка форма підвищення кваліфікації, на Вашу думку, є найбільш корисною для Вас?

22. Якби Ви мали можливість, то що змінили б в роботі публічних бібліотек вашої громади?

23. Прізвище, ім'я, по-батькові

24. Контактний номер телефону

25. Електронна адреса

Дякуємо за відповіді!

Результати дослідження

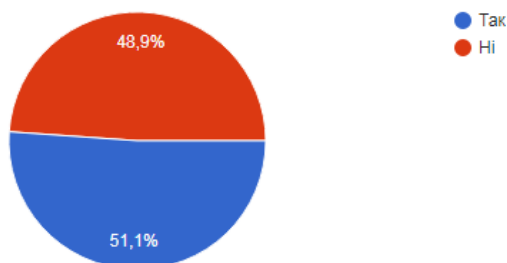
З метою вивчення стану методичної діяльності публічних бібліотек області та визначення подальших перспектив і стратегій розвитку в контексті реформування бібліотечної галузі науково-методичний відділ Волинської державної обласної універсальної наукової бібліотеки імені Олени Пчілки провів соціологічне дослідження на тему: **«Методичні служби публічних бібліотек Волині»**. Для отримання необхідних даних застосовувався метод анкетування.

У дослідженні взяли участь 45 респондентів, що дорівнює 83,3% від загальної кількості територіальних громад (54). Не брали участі в дослідженні 9 територіальних громад з різних причин: Велимчанська, Велицька, Дубечненська, Литовезька, Луківська, Мар'янівська, Поворська, Сереховичівська, Турійська.

З числа опитаних у 23 громадах (51,1%) є представник методичної служби по бібліотеках або функції з виконання методичної роботи покладені на інших працівників. Відповідно у 22 громадах (48,9%) посада методиста відсутня. Серед причин відсутності методиста можна виділити такі основні: не передбачено штатним розписом, скорочена штатна одиниця, економія бюджету та недостатнє фінансування.

Чи є у вашій громаді представник методичної служби по бібліотеках?

45 відповідей

Одним із питань опитування було **«Чи готова Ваша територіальна громада (або структурний підрозділ в галузі культури) заключити з нами (Волинська державна обласна універсальна наукова бібліотека імені Олени Пчілки) Меморандум про співпрацю щодо методичної підтримки діяльності публічних бібліотек вашої громади?»** На що отримали схвальну відповідь усіх опитаних, окрім Підгайцівської сільської громади.

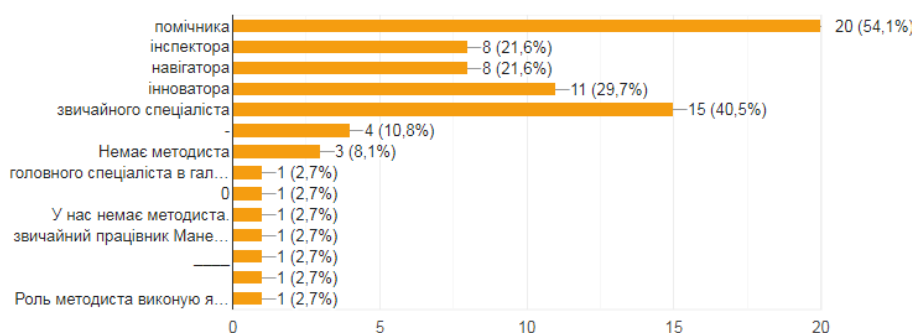
Анкетування дало можливість проаналізувати **кадровий потенціал методичних служб області**. Досвід роботи на посаді методиста мають: до 1 року – 4,3% (1), від 1 до 2 років – 17,4% (4), від 2 до 5 років – 39,1% (9), від 5 до

10 років – 8,7% (2), від 10 до 20 років – 8,7% (2), 20 років – 4,3% (1), більше 30 років – 17,4% (4) методиста.

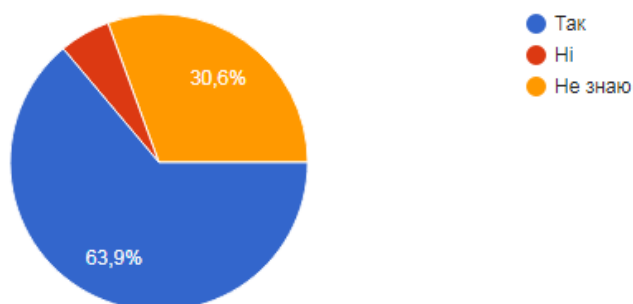
Переважає більшість працівників методичних служб – 34,8% – віком від 30 до 40 років (8 працівників), від 40 до 50 років – 21,7% (5 працівників), від 50 до 60 років – 17,4% (4 працівника), від 60 років – 21,7% (5 працівників), 20 років має методист в одній з опитаних громад.

За освітою показники такі: переважка більшість працівників методичних служб мають спеціальну фахову освіту: базову вищу – 34,8% (8), вищу фахову – 21,7% (5), вищу не фахову – 43,5% (10). На жаль, 43,5% респондентів не мають бібліотечної освіти, що негативно впливає на функціонування бібліотек в цих громадах. Аналіз показав низький відсоток кадрового потенціалу.

Анкетування дало змогу отримати **соціально-професійні характеристики кадрового складу методичних служб області** (можна було вибрати кілька варіантів відповіді). Так, 20 (54,1%) опитаних методистів виконують роль помічника для бібліотекарів своєї громади, 15 (40,5%) – вважають себе звичайними спеціалістами, 11 (29,7%) – вважають, що вносять в бібліотечне життя громади інноваційні методи роботи, 8 (21,6%) методистів вибрали роль інспекторів та навігаторів.

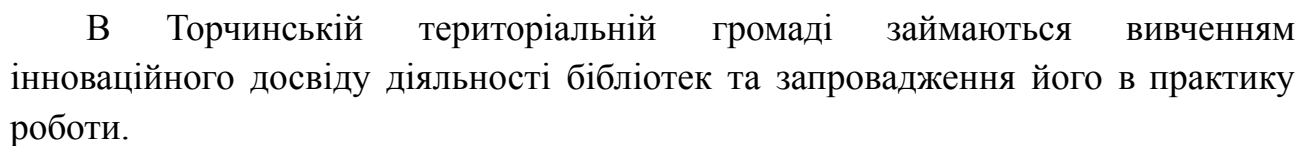

На запитання «**Чи задоволені Ви роботою, яку виконуєте?**» – «так» відповіли 63,9% респондентів, «не знаю» — 30,6%, «ні» – 5,6%.

Однією з основних функцій методичних служб є надання професійної допомоги бібліотечним працівникам своєї громади. Нас зацікавило питання, **як часто надається така допомога та в чому полягає ця допомога**. Виявилось,

Серед форм та методів допомоги переважають консультації з різних напрямків бібліотечної діяльності, а також практична допомога. Практикується в громадах проведення семінарів, методичних днів, практикумів, днів професійного спілкування, днів творчої ініціативи, майстер-класи і т. д.

Назва ТГ	Форми та назви заходів
Берестечківська ТГ	«Річні звіти», «План роботи бібліотеки: підготовка, рекомендації», «Списання літератури»
Боратинська ТГ	Адвокація бібліотеки. Нарада по питаннях звітності і планування. Професійне вигорання. Ефективні зв'язки з засобами масової інформації. Віртуальна виставка, як засіб популяризації літератури.
Вишнівська ТГ	Теоретичні семінари «Організація діяльності бібліотек ТГ в умовах війни», «Публічні бібліотеки ТГ: переорієнтація діяльності на потреби громади», «Актуальні питання діяльності публічних бібліотек громади»; майстер-клас «Декоративно-ужиткове мистецтво як складова бібліотечного обслуговування», тренінг «Бібліотечні проекти – вимога сьогодення» та ін.
Володимирська ТГ	День професійного спілкування «Актуалізація бібліотечних фондів бібліотек громади»

Горохівська ТГ	«Сучасна бібліотека – ресурс для розвитку громади», заняття у Хабі цифрової освіти
Дубівська ТГ	Майстер-класи, Цифрова освіта. Дія
Затурцівська ТГ	Онлайн -курси «Бібліотеки у досягненні Цілей сталого розвитку», «Бібліотека – відкритий публічний простір» (УБА), «Медіаграмотність: практичні навички» (Prometheus)
Зимнівська ТГ	Тренінги та онлайн-зустрічі стосувались обговоренню актуальних питань по мірі надходження, різної тематики, не маючи якихось визначень чи назв
Камінь-Каширська ТГ	Методичні наради
Ковельська ТГ	Семінар «Публічна бібліотека на шляху змін:напрями діяльності»
Копачівська ТГ	Майсте-клас з використання застосунку Canva у роботі бібліотек
Локачинська ТГ	День фахівця, День професійного спілкування, виробничі наради, творча лабораторія
Луцька ТГ	Тренінги «Актуалізація бібліотечних фондів в умовах збройної агресії росії проти України», «Бібліотечна статистика: нові форми звітності», «Працюємо для громади. Актуалізація роботи бібліотек-філій у сільській місцевості», «Робота в електронному каталозі», семінари-практикуми стажування новопризначених працівників, тощо
Люблинецька ТГ	«Бібліотечні фонди: організація, формування, облік та використання», «Краєзнавство-бібліотека-громада»
Любомльська ТГ	День творчого спілкування «Бібліотека у сучасному форматі: соціальні мережі як засіб реклами бібліотеки», урок медіаграмотності «Вивчай – розрізняй»
Маневицька ТГ	День творчої ініціативи «Особливості розробки дизайну та популяризації книжкової виставки», семінар «Ресурси і послуги сучасної бібліотеки для потреб громади»
Прилісненська ТГ	Методичний день, тренінги, семінари
Ратнівська ТГ	—

Рожищенська ТГ	Семінар «Патріотичне виховання засобами бібліотечного впливу», практикуми по створенні сторінок у соціальних мережах
Сошичненська ТГ	Онлайн-форуми, семінари і конференції
Старовижівська ТГ	Практикум з актуалізації бібліотечних фондів у зв'язку зі збройною агресією росії проти України
Торчинська ТГ	Ознайомлення зі Стратегією розвитку читання на період до 2032 року «Читання як життєва стратегія», «Нові форми державної звітності бібліотек», «Актуалізація бібліотечних фондів», «Популяризація фонду бібліотеки: нові форми роботи», «Участь сільських бібліотек у грандових програмах»
Шацька ТГ	практикум «Ведення бібліотечної документації», практикум «Заповнення звітів в програмі ЕСMaP», семінар «Бібліотеки громади та їх діяльність у час воєнного стану», методичні дні «Аналіз статистичних показників діяльності бібліотек-філій», «Організація внутрішнього простору бібліотеки», «Актуалізація бібліотечних фондів в сучасних умовах», «Робота з сумарними книгами», «Результати роботи бібліотек за 2022 рік»

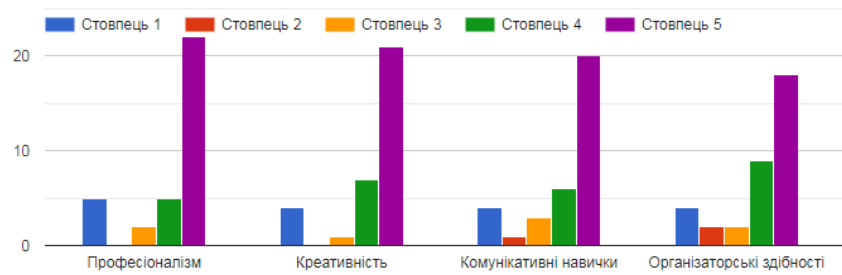
Сьогодні відчутно зростають вимоги до бібліотекарів, особливо до методистів, тому методичним службам громади потрібно більше працювати над формуванням позитивного іміджу. Це сприятиме і кар'єрному росту методичних фахівців.

При опитуванні респондентам було запропоновано **визначити за ступенем значущості складові іміджу методиста.**

За результатами опитування було визначено найбільш ефективні складові іміджу методиста. Відповіді розподілились таким чином: на першому місці – професіоналізм, на другому – креативність та культура спілкування, на третьому – комунікативні навички, на четвертому – організаційні здібності, на п'ятому – ініціативність.

Визначте за ступенем значущості складові іміджу методиста (від 1 до 5)

[Копіювати](#)

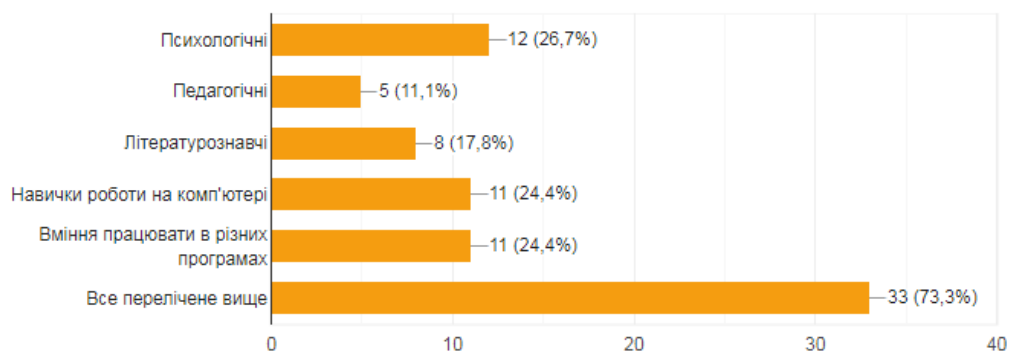
Визначте за ступенем значущості складові іміджу методиста (від 1 до 5)

[Копіювати](#)

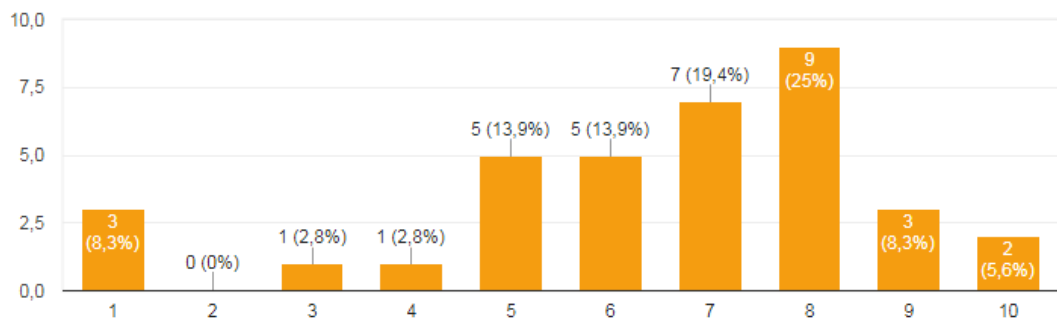
Аналіз опитування дав можливість зробити висновок, що методисти мають високий рівень професійних знань, креативні, вміють тактовно здійснювати комунікацію з колегами та мають організаторські здібності.

Проведене дослідження дало можливість виявити, що методисти повинні мати додаткові знання з психології (26,7%), навичкам роботи на комп'ютері (24,4%), вміти працювати в різних програмах (24,4%), літературознавчі (17,8%), педагогічні (11,1%). Отже, все те, що перераховано вище (73,3%).

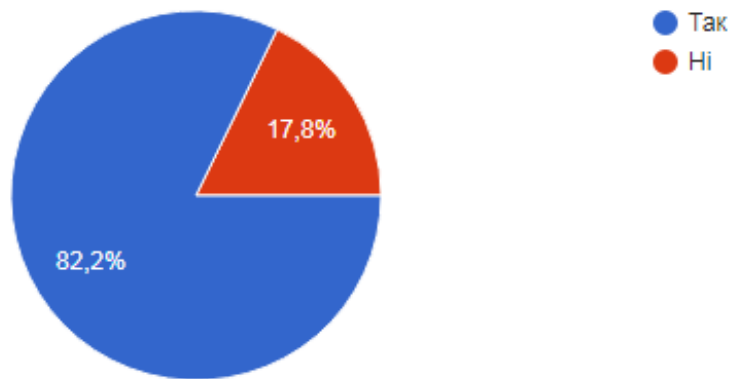

Респондентам запропонували оцінити ступінь своєї професійної впевненості за шкалою від 1 до 10.

З'ясувалося, що один методист (Рожищенська ТГ) повністю впевнений у своїх силах, інші відповіді – від 3 до 9 балів. Відповіді розділилися наступним чином:

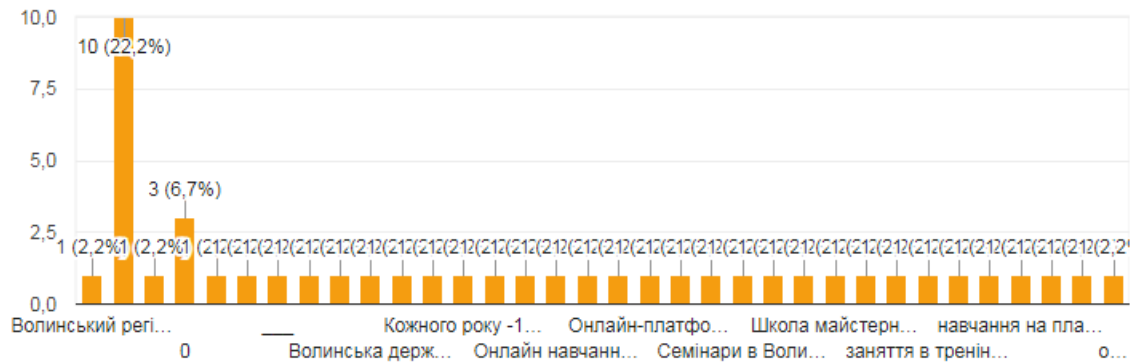

Нові вимоги часу потребують від методистів постійно поповнювати професійні знання. Потребу у поповненні фахових знань відчують 82,2% (19) опитаних.

Згідно з результатами дослідження, найбільше бракує знань методистам з питань: бібліотечна журналістика, проєктна діяльність, робота в комп'ютерних програмах, звітність і облік фондів, бібліографічна робота, психологічні навчання, зокрема, боротьба з професійним/емоційним вигоранням, робота з внутрішньо переміщеними особами, тощо.

Велику роль у фаховій майстерності методиста відіграє вміння знаходити цікаву та потрібну професійну інформацію. Нас цікавило питання: **скільки годин на тиждень методисти витрачають на ознайомлення з професійними джерелами інформації?** Отримали такі відповіді: 30,4% (7) респондентів витрачають від 2 до 6 год., 26,1% (6) – від 8 до 10 год.

Також методистам було запропоновано вибрати ті **форми підвищення професійного рівня**, які були б корисні для них. Доступною та зручною формою навчання 6 (26,1%) респондентів вважають онлайн-форму, 5 (21,7%) – вибрали очну форму навчання і 12 (52,2%) – серед форм вибрали семінари, тренінги, практикуми, вебінари.

Сьогодні бібліотека у громаді – основний осередок спільноти, інформаційний центр та місце проведення дозвілля. Тому нині навряд чи хтось стане заперечувати необхідність створення привабливого іміджу бібліотеки, який допоможе залучити користувачів, сприятиме надходженню інвестицій. Тому ми запропонували питання: якби Ви мали можливість, то що змінили б в роботі публічних бібліотек вашої громади?

В ході анкетування було з'ясовано, що методисти хотіли б:

Назва ТГ	
Берестечківська ТГ	збільшити години роботи бібліотек ТГ
Боратинська ТГ	створити комфортні умови для користувачів і бібліотекарів в усіх бібліотечних закладах громади, а також своєчасно поповнювати фонди новими надходженнями літератури
Вишнівська ТГ	автоматизувати частину бібліотечних процесів
Володимирська ТГ	створити сучасні бібліотечні простори, для зручності і комфортності обслуговування;

	змінити підхід до комплектування, вивчаючи думку користувачів і потенційних, зокрема; співпрацювати з громадськими організаціями, міжнародними фондами; впроваджувати сучасні інформаційні технології
Горохівська ТГ	комп'ютеризувати усі бібліотеки, підключити до мережі інтернет
Дубівська ТГ	покращити матеріальний та технічний стан бібліотек громади
Затурцівська ТГ	створити КЗ «Публічна бібліотека Затурцівської сільської ради» з філіями. Всіх бібліотекарів, які працюють неповний робочий день перевести на ставку
Зимнівська ТГ	зробити більш комп'ютеризованою
Камінь-Каширська ТГ	оптимізувати мережу бібліотечних установ громади
Ковельська ТГ	осучаснити інтер'єр бібліотек, комп'ютеризація сільських бібліотек
Копачівська ТГ	бібліотекам просто потрібна нова сучасна україномовна література, і чим побільше. А ще кожна бібліотека має бути забезпечена комп'ютерною і оргтехнікою. Отоді вони можуть якісно працювати
Локачинська ТГ	змінити чи оновити бібліотечну статистику, привести до відповідності групи по оплати праці
Луцька ТГ	запровадити взаємодію між бібліотеками у плані проведення заходів, майстерок, літературних зустрічей тощо («професійний туризм»)
Люблинецька ТГ	збільшити фінансування на придбання нової літератури та періодики, на ремонт бібліотеки
Любомльська ТГ	покращити матеріально-технічну базу
Маневицька ТГ	спростити річну звітність, надала б бібліотекам вплив на навчальні та освітні процеси
Прилісненська ТГ	вивести з простою усіх бібліотечних працівників
Ратнівська ТГ	збільшити оплату праці бібліотечних працівників, фінансування на придбання літератури, комп'ютеризацію бібліотек
Рожищенська ТГ	скоротити ведення бібліотечної документації, зменшити статистичні дані

Сошичненська ТГ	акцентувати увагу на технологічних аспектах бібліотечної роботи, зокрема на інноваційних інформаційних технологіях
Старовижівська ТГ	надати повні посадові оклади для працівників сільських бібліотек
Торчинська ТГ	ініціювати прийняття Програми з поповнення бібліотечних фондів
Шацька ТГ	наразі все влаштовує

Висновки та рекомендації

На сьогодні в області є 54 територіальні громади, в яких функціонує 500 публічних бібліотек. Здійснивши аналіз анкет даного дослідження, зроблено висновки, що методичні служби в основному залишилися в центральних публічних бібліотеках громад. Також обов'язки методичної роботи покладені на спеціалістів гуманітарних відділів та бібліотечних працівників таких громад: Затурцівська, Старовижівська, Копачівська, Боратинська, Берестечківська.

Методисти дбають про підвищення іміджу та престижу бібліотек у громаді. Вони хочуть бачити бібліотеки з комфортними умовами для користувачів і бібліотекарів в усіх бібліотечних закладах громади, а також прагнуть про своєчасно поповнювати фонди новими надходженнями літератури, прагнуть комп'ютеризувати усі бібліотеки та мати доступ до всесвітньої мережі Інтернет.

Матеріали дослідження засвідчили необхідність діяльності методичної служби, яка в сучасних умовах сприятиме модернізації бібліотечної галузі відповідно до потреб конкретної громади.

Спираючись на результати дослідження рекомендуємо:

- систематично поповнювати професійні знання шляхом участі в обласних школах професійної майстерності, семінарах, вебінарах, практикумах, тренінгах, а також через обмін досвідом з іншими бібліотеками;

- при проведенні заходів з підвищення кваліфікації використовувати інноваційні форми роботи: ділові та рольові ігри, онлайн-тренінги, веб-тренінги, вебінари, професійні конкурси, психологічні тренінги;

- постійно надавати інформацію працівникам бібліотек (в т.ч. випереджувального характеру) на основі систематичного аналізу та моніторингу про новації, упроваджені в практику, нові видання щодо професійної діяльності;

- забезпечувати рекламу методичної діяльності бібліотек у соціальних мережах;

– методичним службам брати участь у програмах на отримання грантів від благодійних та спонсорських організацій, що сприятиме переоснащенню бібліотек, зміцненню матеріально-технічної бази.